

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки і менеджменту

Кафедра економіки та підприємництва імені
професора Брюховецького І.М.

Робоча програма (силабус) освітнього компонента
Основи економіки і бізнесу
(обов'язковий ОК 16)

Реалізується в межах освітньої програми **Інформаційні системи та технології**
за спеціальністю **126 «Інформаційні системи та технології»**
на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти

Суми – 2023

Розробник: Олександр КОВБАСА доцент, к.е.н., доцент кафедри економіки та підприємництва імені професора Брюховецького І.М.

Розглянуто,
схвалено та
затверджено на
засіданні кафедри
економіки та
підприємництва

протокол №16 від 15 травня 2023 року

Завідувач
кафедри

Світлана ТЕРЕЩЕНКО

Погоджено:

Гарант освітньої програми

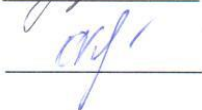
 (Світлана АГАДЖАНОВА)

Декан факультету, де
реалізується освітня програма

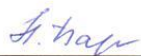
 (Маргарита ЛИШЕНКО)

Рецензію на робочу програму
(подається) надали:

 (Олександр В'ЮНЕНКО)

 (Ольга КОВАЛЬОВА)

Методист відділу якості освіти,
ліцензування та акредитації

 (Надія БАРАНІК)

Зареєстровано в електронній базі: дата: « 08 » 07 2023 р.

Інформація про перегляд робочої програми (силабусу):

Навчальний рік, в якому вносяться зміни	Номер додатку до робочої програми з описом змін	Зміни розглянуто і схвалено		
		Дата та номер протоколу засідання кафедри	Завідувач кафедри	Гарант освітньої програми

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

1.	Назва ОК	Основи економіки і бізнесу			
2.	Факультет/кафедра	Економіки та менеджменту/економіки та підприємництва			
3.	Статус ОК	Обов'язковий ОК 16			
4.	Програма/Спеціальність, складовою яких є ОК	Інформаційні системи та технології / 126 Інформаційні системи та технології			
5.	Рівень НРК	6			
6.	Семестр та тривалість вивчення	1 курс, 1-15 тижнів			
7.	Кількість кредитів ЄКТС	5			
8.	Загальний обсяг годин та їх розподіл	Контактна робота(заняття) заочна		Самостійна робота	
		Лекційні	Практичні /семінарські	Лабораторні	74
		30	46	–	
9.	Мова навчання	українська			
10.	Викладач/Координатор освітнього компонента	Ковбаса Олександр Миколайович, доцент кафедри економіки та підприємництва (ауд. №403а корпус економічного факультету)			
10.1	Контактна інформація	oleksandr.kovbasa@snau.edu.ua			
11.	Загальний опис освітнього компонента	<p>Вивчення навчальної дисципліни «Основи економіки і бізнесу» дозволяє: зрозуміти базові економічні закони та форми організації економічної діяльності, економічні відносини людей, що об'єктивно виникають між ними у процесі здійснення підприємницької діяльності, завдання планування та проблеми оптимізації виробництва в умовах обмеженості ресурсів; навчитися швидко орієнтуватися в економічних процесах, обґрунтовано приймати раціональні управлінські рішення. Вивчення курсу є обов'язковим компонентом підготовки бакалаврів за спеціальністю «Інформаційні системи та технології», оскільки він надає здобувачам необхідні теоретичні знання та практичні навички з основних методів і процедур, які забезпечують розвиток економіки та бізнесу.</p> <p>Вивчення навчальної дисципліни «Основи економіки і бізнес» завершується підсумковим контролем у формі іспиту.</p>			
12.	Мета освітнього компонента	<p>Формування у студентів сучасних знань про економічну науку та бізнес, розкриття сутності тенденцій та змін у динаміці розвитку та ефективній діяльності господарюючих суб'єктів та національної економіки в цілому, оволодіння теоретичними базовими знаннями, які необхідні для розуміння змісту навчальної дисципліни. Ознайомлення з системою маркетингу, планування та прийняття управлінських рішень щодо вибору моделі та видів підприємницької діяльності, форм організації бізнесу під час створення підприємства</p>			

13.	Передумови вивчення ОК, зв'язок з іншими освітніми компонентами ОП	1. Освітній компонент базується на дисциплінах з циклу бакалаврської підготовки: політекономія, міжнародна економіка, податкова система, ціни та ціноутворення. 2. Освітній компонент є основою для дисципліни: основи бізнес аналітики, управління IT- проектами, системний аналіз.
14.	Політика академічної доброчесності	Списування – завдання не зараховується. Використання заборонених засобів під час контрольних засобів – відповідь не зараховується. Плагіат – завдання не зараховується. У випадку недотримання політики академічної доброчесності передбачено повторне проходження оцінювання.
15.	Посилання на курс у системі Moodle	https://cdn.snau.edu.ua/moodle/course/view.php?id=4953

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ

Результати навчання за ОК: Після вивчення місцевого бізнесу та підприємництва студент очікувано буде здатен...	Програмні результати навчання, на досягнення яких спрямований ОК		Як оцінюється ДРН
	ПРН 12	ПРН 14	
ДРН1: розуміти основні поняття, цілі та функції, основні форми і функціонал економіки на рівні підприємства.	X		Тести множинного вибору
ДРН2: розуміти ключові поняття, умови та сутність підприємництва (ціни, витрати, менеджмент, маркетинг, логістика), індикатори та показники моніторингу умов ведення бізнесу. Визначати сутність IT бізнесу.	X		Тести множинного вибору
ДРН3: розуміти механізм реалізації підприємницької ідеї та створення власної справи. Вміти розробляти бізнес-план підприємницької ідеї та створення власної справи. Аналізувати та оцінювати вплив результатів діяльності підприємницьких структур на фінансове забезпечення місцевого розвитку.	X	X	Тести множинного вибору Розробка бізнес-плану
ДРН4: обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку бізнесу враховуючи цілі, ресурси, обмеження та ризики		X	Тести множинного вибору Розрахункове завдання

ПРН 9. Здійснювати системний аналіз архітектури підприємства та його IT-інфраструктури, проводити розроблення та вдосконалення її елементної бази і структури.

ПРН 10. Розуміти і враховувати соціальні, екологічні, етичні, економічні аспекти, вимоги охорони праці, виробничої санітарії, пожежної безпеки та існуючих державних і закордонних стандартів під час формування технічних завдань та рішень.

ПРН 14. Адмініструвати, використовувати, адаптувати та експлуатувати наявні і новітні інформаційні системи та технології, а також комп'ютерні системи та мережі із забезпеченням захисту інформації з метою реалізації встановленої політики інформаційної безпеки.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема	Розподіл в межах загального бюджету часу			Рекомендована література О – основна, Д - додаткова
	Аудиторна робота		Самостійна робота	
	Лк	Пз		
Тема 1. Становлення та сутність ринкових відносин. Ринковий механізм та його елементи. 1. Умови виникнення та суть ринку. 2. Структура та інфраструктура ринку. 3. Суть та механізм дії закону попиту й пропозиції. 4. Місце і роль конкуренції в системі ринкового механізму.	2	2	2	О (1-3) Д (1-2)
Тема 2: Сутність підприємства у системі підприємницьких відносин. 1. Поняття суб'єкта господарювання та види підприємств. 2. Ціль функціонування підприємства. Функції підприємства. 3. Форми підприємств. Об'єднання підприємств: сутність, види, переваги і недоліки існування. 4. Зовнішні і внутрішні фактори розвитку підприємства. 5. Порядок створення нового підприємства.	2	2	2	О (1, 2,4) Д (1-2)
Тема 3: Економіка підприємства. 1. Виробнича структура підприємства. 2. Відтворення і розвиток виробничих та інфраструктурних об'єктів підприємства. 3. Персонал підприємства, продуктивність та оплата праці. 4. Капітал підприємства.	2	4	4	О (1, 2,4) Д (1-4)
Тема 4: Ціни та ціноутворення. 1. Ціна як інструмент економіки. Сутність ціни в ринковій економіці. 2. Суть процесу ціноутворення. 3. Види цін і їх характеристика 4. Склад і структура цін 5. Сутність і види цінової політики.	2	2	4	О (1,2) Д (1-4)
Тема 5. Сутність підприємництва.	2	2	4	О (1,2,3,4)

<p>1. Сутність та ознаки підприємництва.</p> <p>2. Роль і значення підприємництва в суспільстві.</p> <p>3. Функції підприємництва. Принципи підприємництва.</p> <p>4. Сутність та види підприємництва.</p> <p>Організаційно правові форми підприємництва, їх переваги та недоліки.</p> <p>5. Сутність ризиків, ризику в підприємницькій діяльності</p>				Д (1-2)
<p>Тема 6. Менеджмент, управління та організація виробництва.</p> <p>1. Менеджмент як наука та мистецтво.</p> <p>2. Природа та склад функцій менеджменту.</p> <p>3. Основні методи управління.</p> <p>4. Сутність поняття організація виробництва.</p> <p>5. Аналіз ефективності виробництва.</p> <p>6. Мотивація виконавців.</p> <p>7. Процеси прийняття рішень та управління.</p> <p>8. Структура і процес прийняття рішення.</p>	2	2	6	О (1,2) Д (1-2)
<p>Тема 7. Маркетинг.</p> <p>1.Маркетинг як філософія бізнесу.</p> <p>2.Товар як засіб задоволення потреб.</p> <p>3. Зміст та процес маркетингового дослідження.</p> <p>4.Система маркетингу на підприємстві.</p> <p>5.Методи маркетингових досліджень.</p> <p>6.Маркетингове планування.</p>	2	2	6	О (3,4) Д (1-2)
<p>Тема 8. Витрати і прибуток підприємства.</p> <p>1. Поняття та значення витрат. Класифікація витрат.</p> <p>2. Структура витрат. Собівартість продукції та її види.</p> <p>3. Калькулювання собівартості продукції. Кошторис витрат.</p> <p>4. Доходи підприємства.</p> <p>5. Сутність та види прибутку.</p> <p>6. Методика визначення фінансових результатів діяльності.</p> <p>7. Рівень беззбитковості.</p> <p>8. Сутність та види рентабельності.</p>	2	6	8	О (1-4) Д (1-2)
<p>Тема 9. Сутність та види ІТ-бізнесу</p> <p>1. Інформаційне суспільство. Інформаційні технології.</p> <p>2. Сутність та ознаки інформаційного бізнесу.</p> <p>3. Види ІТ-бізнесу. Тенденції розвитку ІТ-бізнесу в Україні і світі.</p>	2	-	2	О (1-3) Д (1-2)
<p>Тема 10. Інформаційні продукти та послуги</p> <p>1. Інформація, її види. Сутність та види інформаційних продуктів.</p> <p>2. Інформаційні послуги, їх особливості.</p> <p>3. Поняття і структура інформаційного ринку.</p>	2	-	2	О (1-3) Д (1-2)

4. Маркетинг інформаційних продуктів і послуг.				
Тема 11. Організація власної справи в інформаційній сфері економіки 1. Підприємницька ідея, її джерела. 2. Технологія створення власної справи. 3. Державна реєстрація підприємницької діяльності. 4. Ризики і перспективи організації власної справи в інформаційній сфері.	2	4	4	О (3-5) Д (1-2)
Тема 12: Бізнес-планування підприємницької діяльності. 1. Планування, місце планування в системі менеджменту, форми планування і види планів, технологія планування. 2. Сутність та роль бізнес-плану. 3. Методологія планування, принципи та методи планування. 4. Характеристика інформаційного поля для бізнес-плану. 5. Структура типового бізнес-плану та зміст його розділів. 6. Етапи розробки бізнес-плану. 7. Порядок розробки бізнес-плану.	2	10	14	О (3-5) Д (1-2)
Тема 13: Фінансовий менеджмент та управлінський облік. 1. Фінансова діагностика підприємства. 2. Управління витратами підприємства та визначення беззбитковості виробництва. 3. Фінансове планування та розробка бюджету підприємства. 4. Розробка і оцінка ефективності інвестиційних проектів. 5. Теоретичні аспекти управлінського обліку в Україні. 6. Управлінський облік в прийнятті ділових рішень.	2	4	4	О (3-5) Д (1-2)
Тема 14: Бюджетування та контролінг. 1. Бюджетування та її методика. 2. Формування витрат за місцями виникнення, центрами витрат та центрами відповідальності. 3. Система контролінгу. 4. Система планування та бюджетування на підприємстві.	2	4	8	О (3-5) Д (1-2)
Тема 15: Логістика та управління ланцюгами постачань. 1. Основні поняття логістики як науки. 2. Класифікація форм логістичних утворень та характеристика елементів логістики. 3. Технологічні процеси та управління матеріальними потоками.	2	2	4	О (6) Д (1-2)
ВСЬОГО	30	46	74	

4. МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ

ДРН	Методи викладання (робота, що буде проведена викладачем <u>під час аудиторних занять, консультацій</u>)	Методи навчання (які види навчальної діяльності має виконати <u>студент самостійно</u>)
ДРН1: розуміти основні поняття, цілі та функції, основні форми і функціонал економіки на рівні підприємства.	Лекція, практичне заняття, дискусія	Опрацювання теоретичного матеріалу, пройти тести
ДРН2: розуміти ключові поняття, умови та сутність підприємництва (ціни, витрати, менеджмент, маркетинг, логістика), індикатори та показники моніторингу умов ведення бізнесу. Визначати сутність IT бізнесу.	Лекція, практичне заняття, дискусія	Опрацювання теоретичного матеріалу, пройти тести, написання есе
ДРН3: розуміти механізм реалізації підприємницької ідеї та створення власної справи. Вміти розробляти бізнес-план підприємницької ідеї та створення власної справи. Аналізувати та оцінювати вплив результатів діяльності підприємницьких структур на фінансове забезпечення місцевого розвитку.	Лекція, практичне заняття, дискусія, розрахункове завдання	Опрацювання теоретичного матеріалу, пройти тести, розробка бізнес-плану
ДРН4: обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку бізнесу враховуючи цілі, ресурси, обмеження та ризики	Лекція, практичне заняття, дискусія, розрахункове завдання	Опрацювання теоретичного матеріалу, розрахунок рівня беззбитковості

5. ОЦІНЮВАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

5.1. Сумативне оцінювання

5.1.1. Для оцінювання очікуваних результатів навчання передбачено

№	Методи сумативного оцінювання	Бали / Вага у загальній оцінці	Дата складання
1.	Реферати	20/20%	Протягом семестру
2.	ІРЗ (бізнес-план, розрахунок рівня беззбитковості)	25/25%	Протягом семестру
3.	Тестування	25/25%	Протягом семестру
4.	Іспит (письмова відповідь на відкриті питання та виконання практично-розрахункового завдання)	30/30%	За графіком сесії

5.1.2. Критерії оцінювання

Компонент	Незадовільно	Задовільно	Добре	Відмінно
Тест множинного вибору та індивідуальне завдання.	<12 балів	12-15 балів	15-18 балів	18-20 балів
	Вимоги щодо завдання не виконано	Більшість вимог виконано, але окремі питання розкриті не повністю, відсутній аналіз вивченого матеріалу	Виконано усі вимоги завдання	Виконано усі вимоги завдання, чітко інтерпретовано отримані результати, зроблені пропозиції щодо поліпшення та удосконалення конкретних питань, сформована своя думка та своє бачення певної проблеми, продемонстровано здатність до критичної оцінки різних джерел інформації, вдумливість, зроблені висновки щодо використання отриманих знань у професійній діяльності
Контролюючий тест (питання з множинним вибором; проміжна атестація)	<9 балів	9-11 балів	12-13 балів	14-15 балів
	Менше 6 вірних відповідей на питання тесту	6-7 вірних відповідей на питання тесту	8 вірних відповідей на питання тесту	9-10 вірних відповідей на питання тесту
Тест множинного вибору та індивідуальне завдання	<12 балів	12-15 балів	15-18 балів	18-20 балів
	Вимоги щодо завдання не виконано	Більшість вимог виконано, але окремі питання розкриті не повністю, відсутній аналіз вивченого матеріалу	Виконано усі вимоги завдання	Виконано усі вимоги завдання, чітко інтерпретовано отримані результати, зроблені пропозиції щодо поліпшення та удосконалення конкретних питань, сформована своя думка та своє бачення певної проблеми,
Презентація, доповідь (Самостійна робота)	<9 балів	9-11 балів	11-13 балів	13-15 балів
	Вимоги щодо завдання не виконано	Більшість вимог виконано, але окремі питання розкриті неповністю, студент володіє матеріалом не повною мірою	Виконано усі вимоги завдання, продемонстровано вільне володіння матеріалом	Виконано усі вимоги завдання, продемонстровано високу обізнаність у закріпленій за здобувачем темі, здатність до критичної оцінки різних джерел інформації, вдумливість, зроблені висновки щодо використання отриманих знань у професійній діяльності
Іспит	<18 балів	18-21 балів	22-26 балів	27-30 балів
	<60% правильних відповідей Відсутність розуміння конкретних предметних теорій, парадигм, концепцій та принципів	60-74% правильних відповідей Деяке розуміння конкретних предметних теорій, парадигм, концепцій та принципів Відтворювати знання на основі безпосередньо викладеного матеріалу в межах ОК	75-89% правильних відповідей Розуміння специфічних теорій, парадигм, концепцій та принципів, а також розуміння більш спеціалізованих областей Відтворювати знання, безпосередньо викладеного матеріалу в межах ОК із деякими доказами більш широкого досліджень	90-100% правильних відповідей. Глибоке розуміння специфічних теорій, парадигм, концепцій та принципів, а також глибоке розуміння більш спеціалізованих областей Відтворювати знання, отримані поза межами безпосередньо викладеного матеріалу в межах ОК Вміння шукати, аналізувати, синтезувати, узагальнювати та критично оцінювати інформацію

5. 2. Формативне оцінювання: для оцінювання поточного прогресу у навчанні та розуміння напрямів подальшого удосконалення передбачено

№	Елементи формативного оцінювання	Дата
1	Тестування в (Moodle)	По закінченню кожного модуля
2	Заповнення відомостей самооцінювання	По закінченню відповідної теми
3	Письмовий зворотний зв'язок на есе	Протягом 1 тижня після виконання
4	Усний зворотний зв'язок від викладача під час виконання ІРЗ	Під час виконання ІРЗ

5.3. Шкала оцінювання, що діє в ЗВО:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	Для екзамену, курсового проекту (роботи), практики, кваліфікаційної роботи	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
75-81		
69-74	задовільно	
60-68		
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ (ЛІТЕРАТУРА)

6.1. Основні джерела

6.1.1. Підручники/посібники

1. Економіка і бізнес: підручник / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника, д.е.н., проф. О. І. Карінцевої. Суми: Університетська книга, 2021. 316 с. <https://bit.ly/36zR517>
2. Економіка і бізнес: навчальний посібник. І.А. Дмитрієв, Я.С. Левченко, І.Ю. Шевченко. Х.: ФОП Бровін О.В., 2018. 316 с. <https://vseosvita.ua/library/embed/01003qo5-5e69.doc.html>
3. Основи бізнесу: навчальний посібник / Доброва Н.В., Осипова М.М. – Одеса: Бондаренко М. О., 2018. – 305 с. https://dut.edu.ua/uploads/1_1860_50378142.pdf
4. Основи підприємництва: Підручник.- під заг. ред. Н.В. Валінкевич. – Житомир : ЖДТУ, 2019. – 492 с. URL: <https://bit.ly/3tGZU5p>
5. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність: підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. І. М. Сотник, д.е.н., проф. Л. М. Таранюка. Суми: ВТД «Університетська книга», 2018. 572 с. https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/80114/1/Sotnik_torgivlja.pdf
6. Логістика та управління ланцюгами поставок: Підручник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. 848 с.

6.1.2. Методичне забезпечення

1. Е-курс «Основи економіки і бізнесу». URL: <https://cdn.snau.edu.ua/moodle/course/view.php?id=4953>
2. Основи економіки і бізнесу. Конспект лекцій для студентів спеціальності 126 «Інформаційні системи та технології» ОС «Бакалавр» - Суми: СНАУ, 2023.– 110 с.
3. Основи економіки і бізнесу. Методичні рекомендації для практичних занять для студентів спеціальності 126 «Інформаційні системи та технології» ОС «Бакалавр» - Суми: СНАУ, 2023.– 64 с.
4. Основи економіки і бізнесу. Рекомендації для самостійної роботи для студентів спеціальності 126 «Інформаційні системи та технології» ОС «Бакалавр» - Суми: СНАУ, 2023.– 86 с.

6.2. Додаткові джерела

1. Ватаманюк О.З. Бізнес-економіка. Навчальний посібник. Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2018. 326 с.
2. Кваша, О. С. Бізнес-планування у діяльності організації: європейські стандарти, основні методологічні підходи та базові процедури. - О. С. Кваша, В. В. Фоміна. - Економіка і суспільство. – 2017. – № 12. – с. 268-275.

6.3. Програмне забезпечення

Стандартні пакети прикладних програм MS Office

6.4. Інформаційні ресурси:

1. Міністерство цифрової трансформації України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://thedigital.gov.ua/>
2. Офіс розвитку МСП. URL: <https://sme.gov.ua/sme-development-office/>
3. Державна регуляторна служба України <http://www.drs.gov.ua/>
4. Інститут економіко-правових досліджень НАН України URL: <http://www.iepd.dn.ua/>.
5. Інститут регіональних досліджень НАН України URL: <http://irr.org.ua/>.
6. Міністерство економіки України URL: <http://me.kmu.gov.ua/>.231
7. Міністерство фінансів України URL: <http://www.minfin.gov.ua/>.
8. Національна бібліотека України ім. Вернадського (Київ) URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
9. Український центр економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова. URL: <http://razumkov.org.ua/pro-nas/istoriia-tsentru>
10. Інформаційний ресурс все для розвитку малих та середніх підприємств. URL: <https://www.smedevelopment.info/>
11. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/>
12. Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року від 10.07.2019 р. № 526-р. Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-strategiyirozvitku-sferi-innovacijnoyidiyalnosti-na-period-do-2030-roku>.